

DR. TH. ØSTREM
NEVROLOGI OG PSYKIATRI
OBSERVATORIEGT. 10 " TLF. 44 69 67 - OSLO

2.

103046

Institut for Samtidshistorie,
Tostrupsgt. 29,
O s l o - 2.

Vedlagt tillater jeg mig aa oversende :

"Beretning om de første døgn under tyskernes occupation av Norge april 1940"

Beretningen er nedtegnet av mig i de samme aprildager, da jeg som reservelæge paa Gaustad Asyl var konstituert direktør der.

(5 maskinskrevne sider).

Oslo 9/9 - 1972.

Th. Østrem

Grunnlag Avsl.

(Flak 1-5)

Beretning om de farlige dager under tyskernes okkupasjon av Norge

april 1940.

Melding morgen 9/4-1940 offentliggjordes i alle aviser ordlyden av en
svensk-engelsk note til Norge. Av denne fremgik, at de allierte
(Frankrike og Storbritannia) tidlig om morgenen samme dag hadde utløst miner
i norsk territorialfarvand i 3 feltor, nemlig:

- 1) utenfor Stad, 2) på Huktsøyaen og 3) i Vansfjorden sør for
Karmøy.

Utøver dagen kom da følgende meldinger:

a. Et tysk troppetransportskip var ved 12-tiden torpedert utenfor
Sørlandskysten og 120 mand og 60 hestar druknet.

b. Tyske krigsskip (mineoffiser, torpedojszere og kryssere) var
i nattens løp net i Storebælt gaae mot nordover.

Denne siste melding blev mottatt med forbehold - og skibenes antal
og ditt forskjellig, snart 40-50, snart 80-100.

Alle meldinger blev livlig kommentert, og diskusjonens bølger gikk
hit i Oslo, hvor avinences utranggaver blev revet bort som i
krigens farlige dager.

Sånnat gikk flyalarmsignalet over Oslo og Akers, ved 12-tiden og senere.

Da Grunnlag Avsl., hvor dette signal hørtes meget godt, blev straks
git ordre til da nidae blt utlyst og blende innendørs etter tidligere
gitte forutvisser. Etter 10 min var det markt oversikt her.

I Oslo brant det fremdeles mange steder. Og Risørveien tet ved
nylet laa fulst splyst endnu langt ut over natten.

Efter en time tid gikk "spren" over Noreg. Den brakte etter hvert mye
oljem - dannet ut av en halv time voldsomt. Ved 12-tiden var
det ikke i fare for en tragedi (minesprengsel), men en stor eksplosjon. Alle
blev i 10-12 sekunder dømt ned, idet de mindre utløste minene
var ikke veldig sterke.

Høste natten, tildøen 2. og 3. april meddelte avisene med øvere overskrifter, at fremmede krigsskip i nattens løp hadde forsett Oslo-fjorden og at Bergen, Trondheim og Narvik var besatt av tyskere.

Etta Gaustad Asyl blev om formiddagen kjellerne under administrasjonsbygningen og begge øvre og lavdelinger i et høyt gjent istrand med sitteplasser og endel ligeplasser (etter tidligere lagte planer), og vinduene forsynt med trelemer.

Klokken 13 hadde luftvarnsvelse: Passientene fra G., P., C. og A. blev fri til adm. bygningen, mens avdelingene D. og E. benyttet sine egne kjellere. Tilbake på enrum løp noen få pass., som ikke kunde tas med - i alt ca. 15 stykker (avd. P. og G.) med en spiller(sko). Det hele gikk meget pent og raskt for sin. Pass. fra G. og P. brukte henholdsvis 8 og 15 min. fra alarmen gikk, til de var i kjelleren (Adm. bygn.), og bare noen avdelinger gikk feil nedgang og forårsaket en del forstyrrelse.

Allerede senere ettermiddag skulde man fra nyttet av den forstatte prøve. Tidlige fly hadde hele dyven passert over terrenget, sannsynlig yngre vei til og fra Fornebo flyverplads.

Ved 15-tiden begyndte endel mindre fly an kredos rundt i østlandet, som om de drev øvelsesflyvning. Plutselig skedde ved 15.45 16-tiden endel explosioner i strøket Fren - Arnulveien - Fysiske Institut - Steinrud. Et øyeblik etter kom 2-3 av de små fly i overfart mot gaustadområdet, hvor de slop 10-12 bomber. Den ene truff partnærhenger, som ble smadret til pindeved og murbrokker. Partneren med kone og datter, som var dels i trappen, dels i anden etasje, ble gravet fram og viste sig å være kommet relativt fra det (kona en ryggkede, datteren slakke og partneren selv uskadd). De andre bomber falt rundt om den hovedsbruket og delte nærmeste områder. Sammen med trukken blev en bil som stod opp, knælet. Korttidet etter kom en lastebil over fjoret blev raset bort i noen motvekter brettede ved borthengelsler osv. Sættes borte.

Fire bomber faldt på ved Gaustadalléen mellom asylet og Ringveien. - Hullene etter bomlene på vei og gardsplade var ca. 1 m. dype og 2 m. i diameter, mens nedslagene i jordbær- og potetaker ikke etterlot huller såa dype, at en hand kunde gå ned i dem til halsen. Jordspalten fra disse sidste nedslagene stod op over taket på asylbygningen, og østen av en mandag storrelas slyngedes heit i været. - Like bombingen av terrenget fra Frogner til Gaustad stod på bare noen få minutter.

Der blev her straks ekstremt alarm, og patientene og personalet sattes i tilflugtsrummene som under formiddagens sveise. Og dette gik helt knipefrit. - Midlertid kom hverken flere bomber eller noen flyalarm. Og efter en timer tid-vilker til sit.

Da natten var blåndet overilt.

Like før middagen, hvilket kom 5-6 norske soldater, som var flygtet fra luftvernsstasjonene på Holmen nærmest Oslo. De fortalte, at tyskerne kom i biler og med fly op efter en kort kamp erobret batteriet. Soldatene hadde syrunset for livet, mens kuglene gikk om dem. De var helt ukjørte og likt på asylet med os havde den farende.

Opdag den 10. april - var der om formiddagen flyalarm et par ganger, og man gikk i kjellarme som foregående dag.

Innen brudde der godt de forskjelligste rygter om situasjonen i hele landet - snart saa, at Bergen og Trondhjem var erobret av de allierte, snart meldtes om bombeangrep fra disse sidste side på de forskjelligste steder.

Da ved 11-tiden ryddet over hele Østlandet britiske styrker og på andre steder så opp, at Oslo, Oslo, da også ble befridd. Vileværre byen kl. 12. - Tidligere ble i fristen forlengt til 13.

Der opstod fuldstændig panik i byen og nærmeste omegn. - Folketik mand av huse og gikte i løsningen - vis utover i omegnen i biler, paa cykler eller tilfods. Man hjalp hverandre, og kjendte og ukjendte blev stoppet ind i alle slags befordringsmidler og kjørt avgaarde.

Viene omkring Gausted Asyl var paa et sieblik fyldt av flygtende i alle aldre med og uten oppakning. - Og paa asylet selv begyndte en merkbar uro aa gjøre sig gjeldende. Her blev imidlertid straks git beskjed om, at alle maatte bli paa sin post - og eventuelt seke tilflugt i kjellerne som tidligere under alarmtilstand. Og portene beordredes lukket. - Ikke desto mindre var det allerede lykkedes en del av patientene fra avd. A aa stikke tilskoje og seke skjul i asylets høi -leave paa Sognsveien. De kom dog alle snart tilbake.

Allerede kl. 12 samme formiddag kom i radio meddelelse om, at rømningsordren var falsk alarm, utstedt av uensvarlige elementer, og at der ingen sieblikkelig fare var paa færde og alle maatte vende tilbake. - For mange vedkommende kom denne kontraordre forsent, idet de alt var langt paa vei inover i landet. Men mange snudde da de så, at det var rolig i Oslo, og bombardementet uteblev. - De hadde heller ingen steder saa ta ind, da alle hus var overfyldte. - Været var surt og holdt og sneen fremdeles dekket jorder og veier i Oslos omegn.

Til Gausted Asyl kom i dagens løp endel endel flygtninger - mest gamle - for aa hvile lidt, før de tok fat paa hjemveien. Og paa seardsbruket samledes en tid flere ullevaalpatienter, som under panikken hadde fått beskjed om aa rømme og derfor straks hadde sprunget avgaarde over gjerder og jorder som de gik og stod i sine rødede sykehusklat under frakkene. - Efterhaanden blev det sparsommere med folk, men hele dagen vanket fremdeles adskillige mennesker omkring i terrinnet ved asylet.

Passientene paa Gaustad Asyl var under bombing og flyalarm for støket delen rolige og disciplinerte.

En enklet mandlig paranoid demens blev adskillig opskaket og måtte fjernes fra kjelleren den første dag.

Avg de andre var de imbecille mest urolige.

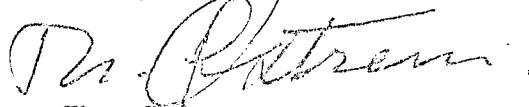
En circulær psykose - nu symptomfri og paa trappene til utskrivning - var adskillig urolig.

De første nattter lykkedes det, som tidligere nævnt, endel av A.-pasientene ~~at~~ aa stikke sig bort i i høilaaven ved Sognsvandet - og er av disse (den circulære psykose) gik en hel nat paa ski, efterat han forgjæves hadde forsøkt aa kommeind paa Skjennungshytten (i Nordmarka) som var overfyldt av oslofolk.

Senere faldt alle tilro og inger forlot asylet.

Til direktør G. Ødegaard, som var paa fjeldet de kritiske første dager, blev sendt telegram om krigstistanden. Og han kom tilbake lode om ettermiddagen.

Gaustad Asyl 10.⁴ - 1940.

Th. Gestrem.
kst.

Bytelefonen var dagene 10 - 12 april overbelastet, saa det ikke var muligt an komme frem nogeteds. Det viste sig, at Slemdal st. var sprøngt og først kom iorden ut paa dagen 12te, da et par av asylets telefoner blev brukbare, mens flere av dem ikke kom i orden paa endnu en uke (visstnok linjebrudd ved bombe nedslagene).

20/4-40.

D.s.

Oslo 12/9-1955.

DR. TH. ØSTREM

NEUROLOGI OG PSYKIATRI
OBSERVATORIEGÅRD, 10th (INNG. HANSTEENSGT.)
11-12, 5-6 OG TIMEAVTALE. TLF. 446907 - OSLO

(6)

Herr H.R.advokat Rolf Arne Foss,
H. Heyerdahls gt. 1, Oslo.

Ad Oslo Kommunale Sykehus i Krigens tegn!

Under henvisning til Deres brev av 16/8 d.a. m.gjennemslag av Deres skriv 8/7 til raadmann Klaveness med endel eksempler paa urigtige anførsler i hans ovennevnte bok samt hans svar av 14 f.m. tillater jeg mig aa bemerke følgende.

Hele Klaveness's bok, som jeg nærmest har læst fra perm til perm, er gjennemdyret av en intens uvillie mot mig og har en række ondartede utfald og injurerende anførsler, som savner enhver berettigelse og ikke svarer til forfatterens karakteristik av sin bok som "en dokumentasjon". Likeledes er de fortelser og perfide insinuasjoner, vel egnet til aa vildlede uindviede læsere.

Boken måtte, for aa gi et sandfærdig bilde av forholdene, skrives helt om. I sin næværende skikkelse er den en pamphlet, og det er ikke let bare ved rettelser aa fjerne det misvisende helhetsindtrykk, som den gir bl.a. av mig.

Imidlertid skal jeg peke paa de steder, som iallefald maa utgaa eller ændres, og vedlægger særskilt opgave herover. - Overskriftens anden passus bør vel heller lyde: "Ifølge senere indkomne oplysninger er nedensiderte avsnit av nævnte bok ukorrekte." ? (Istedentfor: "Ifølge Eidsivatings osv")

Paa side 196 har Kl. et avsnit, som vel ikke kan forlanges korrigert, men som viser hans manglende objektivitet: I skriv fra Rian til ordf. om raadmannsboligen (som vel er det, som har sat Kl. i slik fyr og flamme idet han staar at "overlæge NN skal bebo leiligheten efter sykehusraadmannen"). Forsaavidt som "dokumentasjonen" gjør krav paa aa være objektiv, kunde her selvsagt staat: "overlæge Rosing Bull" eller "overlæge N.N. (ikke NS)" i overensstemmelse m. alle de andre tilfæller, hvor det staar (NS), naar noen er skafet fordeler. - Aa gjøre slik tilføielse overlates til Raadmann Klaveness, om han finner, at hans renslighetssans kræver det.

Foruten opgaven over korrekksjoner vedlægger jeg en utredning om sykehusforholdene under okkupasjonen - i 2 eks. plarer, hvorav det ene bedes sen Klaveness, for at han kan indse rimeligheten av de forlangte rettelser.

Forside

Th. Østrem.

DR. TH. ØSTREM

NEUROLOGI OG PSYKIATRI

OBSERVATORIEGT. 10 " TLF. 44 69 07 - OSLO

Sykehusforholdene under okupasjonen1940 - 45.

Å føre den politiske kamp inn på det medisinske felt har for mig altid fremstillet sig som en uhylighet. Men under okkupasjonen anså jeg det som direkte farligt.

Såvel tyskerne som de alierte ble stadig beskyldt for å krænke Genferkonvensjonens bestemmelser om å skåne sanitetet og holde det utenfor krigshandlinger. I sit forsvar for slike barbariske brudd på folkeretten anførte begge parter, at den anden misbrukte sine sanitetsinnretninger, tog, sykehus, o.l. -og at det derfor var berettiget å sette alle hensyn til side. Et utslag av dette var, at vi her i Norge i begynnelsen av krigen fikk ordre om å fjerne alle røde kors fra sykehustakene, da disse ellers ville bli særlige mål for bombing.

Efter okkupasjonens slut er det blitt offentliggjort en hel del om all den sabotasje av forskjellig art, som foregikk på de norske sykehus. Rådmann Klaveness forteller således åpenlyst i sin bok: " Oslo Kommunale Sykehus i krigens tegn " om hvorledes nordmennene nært tyskerne med feil diagnose og alle slags falske foregivender og herunder hjalp fanger eller eftersøkte å flykte. På side 167 i samme bok sies endog: "En kunne med rette med Gestapo tale om en Ullevål front." --Tyskerne respekterte imidlertid lægeatestene og lot sig således narre. Men etter Klaveness og andres avsløringer er det fare for, at neste okkupant - hvem det nå blir - ingen hensyn tar hverken til lægeatester eller til sykehusene i det heletatt.

Det ver dette, jeg var ikke red skulde ske allerede under siste okkupasjon, om tyskerne oppdaget hvad som foregikk på sykehusene. Og det er klart, at dette ville gått utover - først og fremst aktørene selv og dernest de virkelig syke, over selve sykehusarbeidet og hele helsevesenet, som tysker da kunne fåt påskuda til å blande seg inn i ledelsen av, eller overta helt. Dr. gøggøgg Riechert i Reichskommisariatet hadde alt tidlig plan om utskifting av ledende personer innen norsk sykepleie og helsearbeide med tyske søstre. Og han truet under at opgjør me då realisere planene i en håndvendis " Jeg skal greie det med en telesamtale til Berlin. Og hvis man ikke vil underorne sig de tyske søstre, er det mig absolut likegyldig, om sykehuset må stenge." Alene min uredde og bestemte holdning hindret at det ble alvor dette.

Politikk på sykehusene anså jeg derfor for uhyre farlig og skadelig for alle parter. -Når det ikke gikk værre med dø forskjellige aktører rundt om på sykehusene og de nå etterpå kan skryte av sine vellykkede bedrifter skyldes det, at jeg til stadighet gikk i mellom og fikk hindret inngruppen eller mildnet virkningen av den.

Den hele tid fulgte jeg min linje: å holde helsesektoren utenfor såvel krigshandlinger som politikk- og jeg tror, at jeg kan si, stort sett med held. Og derfor reagerte jeg overfor slik virksomhet som nevnt, hvor den en kom fra (tyskerne, NS eller "Gøssingene") overalt innen helsevesenet - således også på sykehusene, når det ble meldt at den foregikk der. - Ellers hadde jeg ikke noe direkte med sykehusene å gjøre i ikke sin almindelighet. De greide sig selv i enhver henseende og representerte forsåvidt et periferfelt av mit virkeområde.

Av mig personlig eller helseavdelingen ble det forvrig aldri tatt noe initiativ i slike saker. Men det strømmet rikelig med klager inn og forlangende om, at det skulle tas affære. -Den fremgangsmåten Helseavdelingen da brukte, var altid å søke å komme frem med fredelige midler. Først når klage ble legio og forhandlinger og advarsleg ikke føret frem, greide man ikke å holde igjen overfor partiets press og krav, som da fikk gehør på høiere høyde så det ble greppt inn. -Helseavdelingens befatning med slike saker var aldri annet enn en ekspedisjonsmessig, administrativ art.

8

DR. TH. ØSTREM

NEVROLOGI OG PSYKIATRI,

OBSERVATORIET. 10 " TLF. 44 69 07 - OSLO

2.

På et relativt tidlig tidspunkt ble en Ullevålsøster, Liv Fotland, forlangt avskjediget for om mulig å stanse de opstårte urotendenser i fødselen og forhindre, at sykehusene ble gjort til politiske kamplasser. Og man var her i fuld overenstemmelse med høiesteretsdom av 25/10-1940 (se nedenfor). Pleiersken ble etter klagene, som kom på henne, innkalt til mit kontor for om mulig å få ordnet saken i mindelighet, men optrådte steilt og arrogant og erkørte sig uvillig til å ophøre med sin politiske virksomhet og indskrekke sig til å gjøre sin søstergjerning. - Søstrenes plikt til ikke å blande politik inn i sit arbeide (hvad de alt fra før krigen avla løfte om) er imidlertid like viktig for de syke som lægenes taushetsplikt. - Det var dengang visstnokenda ikke dannet noen "Ullevåalfront", som Klaveness snakker om. Men det ble verre.

Og forholdene på Ullevål, slik de etterhånden artet sig med politikken sat i høisetet og forfølgelse, sjikane og utfrysning av alle anderledes tenkende, var slik at det gikk ut over ikke bare disse, men også over sykepleierarbeidet og de syke. - Skulle den parole følges, som lå i høiesteretsdom av 25 oktober 1940 om at det av generalpreventive hensyn matte reageressärlig sterkt overfor den ungdom, som viste en sterk jæssing aggressivitet kunne det ikke ungåes, at det ble grepert inn på Ullevål. Og det var formentlig dette de forskjellige partiinstanser og de enkelte klagere mente, når de tok opp sakene om sabotasje og politisk terror på Ullevål.

Man hevdet også bestemt, at det ikke ville bli arbeisfred på sykehusene før såvel Bertha Helgestad som Bergljot Larsson, oversøster Mariit Berg Domås, Agnes Rimestad, direktør Gjessing, rådmann Klaveness, ledelsen i Norsk Sykepleierskeformidling o. a. kom bort. - Dette motsatte jeg mig av alle kreftet og mottatte så meget inn på det, at min stilling var i fare både fra tysk side og fra N:S. - Det er da uhyrlig nå å se mig offentlig utstillet og beskyldt for akkurat det motsatte av det jeg har gjort.

Når jeg ikke lenger magtet å forsvare disse, skyldtes det den overhåndtagende sabotasje og uro, særlig på Ullevål, som det ikke lykkes ledelsen å stanse - med eller mot dens villje. Dette ble utnyttet av motparten, som med rette kunne peke på, at ledelsen ikke magtet sin opgave.

Såvel tyskerne som N.S. partiorganisasjon forstod hvordan det lå an og beskyldte meg derfor for å holde min hand over sykehusledelsen og sabotere aksjonen mot den. - For mig var det imidlertid klart, at om man kunne få ro og orden på sykehusene - hvad jo mattede være pointet - ville anklagerne miste sit viktigste väpen og aksjonen mot ledelsen falle i fisk.

Derfor og alene derfor henvendte jeg mig til bl. a. Agnes Rimestad i skriv av 20/9-41, som Klaveness i sin bok side 173 ondsinnet betegner som et vvarsel om kommende avsked. - Likeså sendte jeg særskilt bud til minister Fuglesang med anmodning om hans hjælp til å stanse aksjonen. -

på trods av alle mine bestrebelsr for å avvise klagene og skjerme ledelsen mot overgrep, lyktes det partiet ved direkte henvendelse til Hagelin og Quisling å få utvirket først Agnes Rimestads avsked. Avskedsdokumentet som kom direkte fra Hagelin til mig omkr. 1/2-42, fikk jeg imidlertid stanset. Det var alt kommet i postkassen, men jeg lot det hente ved særskilt bud og overtalte Hagelin til å la ~~xxxxx~~ det være - og ble siden stadig bebreidet dette av partiet og andre, jeg derved hadde gjort en strek i regningen for. - Hoen mnd. senere kom nyt avskedsbrev fra Hagelin- (30/6-42) denne gang med ordre om å ekspedere det omgående.

Bertha Helgestad og Bergljot Larsson avsatte sig selv ved å skrive under protestskrivet til Terboven. Men det skyldtes alene mig, at de fikk sitte så lenge som de gjorde.

Heller ikke rådmann Klaveness, s avsked har jeg noe ansvar for. Saken passerte flere ganger, - administrativt feiaktig - Helseavdelingen. Hver gang satte jeg fingeren på, at den ikke hørte hjemme der, og i påtegningsskriv av 1/7-42 til kommunalavdelingen påpeker jeg dette pany og fremhever samtidig spesielt notat av 4 mai 1942 (av Fanes og Høvde), hvor det sies: " Avskeden synes både urimelig og uretmessig og bør ut fra de interesser, Helseavdelinger skal ivaretæ om mulig søkes avverget."

3.

Stort tydeligere kan jeg vel ikke si min mening om denne avsked. - Klaveness hæfter sig ved, at jeg i en av ekspedisjonene i hans sak har påtegnet "enig". Denne formular var av dep.tets vedk.tidligere forklart mig som nødvendig uttrykk for, at saken var ekspedert med mit vidende. Høe andet ligger det heller ikke i dette - end nemlig at skrivet skulle ekspederes videre til Komunalavdelingen. Og jeg pointerte både skrift til og muntlig overfor denne , at saken var mig uvedkommende, og at jeg ikke var enig i dens realitet, men man svarte mig, at det ingen rolle spillet når jeg bare ekspederte saken videre . Og det gjorde det da selvsagt ikke idet avskeden var foreslåt, bestemt og ble effektuert av andre og gikk sin gang uavhengig av mine notater.- De som hadde bestemt denne avsked o. var mestere for å effektuere den , lot sig ikke i minste måte affisere slikt- og særlig da ikke fra en avdeling, under hvilken saken ikke hørte. Mine bevgærfunder for å holde igjen var her som ellers, at jeg mente, en utskifting av ledelsen ville virke mot sin hensikt, når det gikk å gjenoprette ro og orden på sykehuse. - Desuten anså jeg de angjeldende personer som dyktige fagfolk, hvem jeg hadde tillit til, og som det ville være umulig å erstatte med lignende, eller bedre, faglige krefter og som fortjenen bedre sjebne enn å bli avsat.

Hertil kom så følgende forhold: Angrepene på disse ledehde personer begyndte flere år før krigen og kom fra en gruppe misfornøide elementer innen sykepleien. - Disse elementer ville bl.a. Sykehusforbundet tillivs, fordi det var en borgerlig organisasjon, som stod ivedien for fagorganiseringen av søstrene . (Alt i 30 årene begyndte Dr. Evang å organisere Ullevålsøst - som skulle inn i organisasjonen.) Da N.S. kom til magten , optrådte den samme gruppe av malkontenter påny. Og nå var skytset av politisk art, idet det fiskedes i rørt vande omkring N.S. og man benyttet sig her av ørlige rettenkende NS.-folk, som selv var oprørt over forholdene på sykehuse, særlig Ullevål, hvor politikken syntes å gå foran medisin og sykepleie. Og gruppen hadde store planer. Bl.a. skulle Oslo komm. Sykehus's forskole bli skole med like antall elever av søstre og diakoner - og søsterhjemmet skulle deles mellom disse, mens de fast ansatte søstre , som bodde der, skulle kastes ut . Dette var således også et angrep på Diakonhjemmets suverene ledelse over diakonutdannelsen - som nå søktes gjort communal og politisk betont og ikke kristelig.- Man bebreidet sykepleieadministrasjonen dens anlenevelde og klikkevesen samt dens disposisjoner med opsigelse av "ferievikrer" , som var en vesentlig grund til forargelsen . (Dette fenomen er en uthing, som i alle år har gått igjen på mange medisinske anstalter og som jeg personlig har reagert mot lenge før okkupasjonen- og som var noe av det jeg ble engagert med i ~~diakonhjemmets~~ fæfaren.) - Lederne ble betegnet som konservative plutokrater, usikkert til å gjennmføre noen slags sosialiseringplaner. og det ble sat svære krefter i sving for simpelthen å feie vækk hele den dørende sykepleiedelte. Endog tyskerne ble alarmert(Dr. Riechertz i Reikommisariatet, Einsatzstab Wegener og sikkerhetspoliti (SD).)

Før mig var det klart, at det gikk som en rød tråd gjennem disse aksjonen at ledelsen skulle bort - koste hvad det ville og uanset hvilke argumenter man måtte betjene sig av.

I og forsiktig var jeg ikke uenig i , at reformer kunne trenges . Men det måtte ikke ske ved overgrep eller avsettelse av personer, som sat der i krav av sine kvalifikasjoner og sin ansienitet. Kunne ikke reformarbeidet ske gjennem disse ledende personer, ville det tilslut gå ut over såvel sykehus som helevesent. Deuten hadde jeg ved personlig kontakt lært flere av disse forskjellige ledere å kjenne som sympatiske mennesker, som gjorde sit besøg og lot seg samarbeide med og sikkert ville ta imot nyt på det faglige råde, om det var av verdi. - Ullevål Sykepleierskeskole og rådmannens sykehusvæsen stod kanske som en god nr. 1 på sit felt i verden ~~først~~ før krig

Min instilling i disse spørsmål førte til, at man gikk utenom mig og direkte til de overordnede partiinstanser, Hagelin eller tyskerne (cfr. bl.a. brev av 9 mai 1942 til Hagelin om fjernelse av Agnes Rimstad og Rådmann Klaveness- Indtatt side 186-88 hos kl.-: "Vi har tillat oss å sende denne skrivelse direkte til departementets sjef, for å sikre , at saken nå ikke utsættes lenger.")-Også Klaveness ble jeg beskyldt for å beskytte.I brev fra

Hirdens Efterretningsvesen av 29/6-42 sies bl. a. " Samme dag(22/5) hadde en deputasjon fra Norsk Sykepleierskeforbund foretræde i Medisinaldirektoratet for å få fjerne ledelsen ved Ullévål, men uten resultat."

Men man nøyet sig ikke med dette, men gik tilslut til samlet storm på m. (partiet, NSH. NSK. og lægeförbundet). Det nevnte brev fra Hirden s Efterretningsvæsen til Quisling, hvor min negative holdning til oprensningsaksjonen og avskedigelsene ble belyst, var på den tid, det ble skrevet og denn måte det skildret min optreden på, meget farlig for mig- særlig da jeg ble angrepet fra så mange hold samtidig.- Hadde jeg måttet gå, ville det gåt galt med mange på Ullévål. De ville ganske sikkert havnet i fengsel eller i tyske konsentrasjonsleire. Bare min seige øh hårdnakkede motstand reddet dem fra det og fik også utsat deres avsked.

Mot de stadige beskyldninger og angrep på mig måtte jeg selv sagt ta til gjennmåle og forsøre mig- og da på den måte, som kunne ha utsikt til å bli hørt. Slik også i skrivet til Quisling, hvortil Klaveness i sin bok på side 185 henviser med følgende: "Medisinaldirektør Østrem som roste sig av å føre en aktiv og målbevist kamp mot jøssingene, særlig toppene rundt om på sykehøiene -" Det var for mig/å gjøre å befri mig for de beskyldninger om å holde min hånd over sabotørene -og samtidig svække partiets indflydelse over departementet ved å forsikre ledelsen, at jeg fulgte godt med - slik at denslags saker for fremtiden kunde overlates fagavdelingen (Helseavdelingen) uten styrende ingrep utenfra .- Dette skulle være let å forstå for enhver uhold.

Tilslut skal jeg si noen ord om den såkaldte "Gjessingsak". som indtar en så bred plass i Klaveness,s bok.

Sakens forhistorie er følgende: 7 pleiere (ikke medlemmer av NS.) på Dikemark hendvendte sig allerede høsten 1940 til mig og senere gjentatte ganger til Medisinaldirektoratet med anmodning om hjelp til å bli fast ansatte. De hadde gjennem en årrække vært opdaget 1 mnd. pr. år for at de ikke skulle bli fast ansatte og pensjonsberettigede -et vanlig misbruk fra ledelsen på mange av asylene fra før krigen. Alle disse hadde gode atester fra overlæge Gjessing. Hagelin bestemte, at de skulle tas inn som faste , hvilken ordre gikk igjennem min kontorsjef Dr. Ruud.

Samtidig og senere stadig vok kom det klager såvel fra ansvarlig partihold som fra andre over uro og vanskeligheter på Dikemark, hvor det etter hvert hersket tilstander, som snarest kunne betegnes som kaotiske og ikke hørte hjemme på et asyl. Bl. a. var det uforstandige NS. elementer, som blant sig inn i sykehusadminstrasjonen, fremsatte grove beskyldninger mot overlæge Gjessing og overpleieren og ville gi dem direktiver. Overpleieren ble også betegnet som en uduelig drukkenboit.

Forgjæves søkte jeg å legge demper på de ophissede gemytter- og da de tilslut ble foreslått å ansætte en NS. - mand som overpleier for å skape ro ansåes det som en gunstig ordning.-Forøvrig er det Oslo komune , hvem densl sorterer under og så vidt vites ansatte komunen pleier Wassdahl.

From utspandt sig en diskusjon mellom komunen, dept, et og overlæge Gjessing som mente han hadde ansættelsesretten, hvilket også var min mening.- Wassdahl magtet imidlertid visstnok ikke sin stillin g. Den var jo forsävidt også vanskelig under de forhold. - Men Gjessings arrestasjon ,som ble foret av hirden på eget initiativ (eller muligens partiets) skyldtes ikke Wassdaansættelse, men de uroelementer, som drev sit spill både før og tildels i dennes funksjonstid.

Det var de samme krefter, som søkte å få fjerne Agnes Rimestad, sykehusrådmanden, Bertha Helgestad og Nork Sykepleierskeformidlings ledelse, som stod bak angrepet på Gjessing og ville ha ham bort. Med uroen på Dikmark som påskudd forlangte disse folkna, at jeg skulle ta affære og få fjernet direktøren. Og da jeg helt motsatte mig dette , begyndte de å intrigere på andet hold og allierte sig med iniflytelsesrike NS.-instanser, Bl.a. hirden. Derved ble jeg sat utenfor, og fik først rede på utviklingen på Dikemark, da det var blitt åpenbar skanaale og Gjessing arrestert. Og jeg ble rasende.

Arrestasjonen av Direktør Gjessing kom såm en bombe på alle i Helseavdelingen og ødela den spire til ro og orden, som var søkt skapt ved Wassdahl ansettelse .- M.h.t. Wassdahls kvalifikasjoner- som Klaveness kritiserer mig for å ha negligeret ble disse bedømt først og fremst i Helseavdelingens sinstykekontor, som hadde med saken å gjøre i detalj, Og jeg godtok innstillingen derfrå, som gik ut på at w. var kvalifisert for stillingen. Det er ikke alti overpleiere ved asyl har så god utdannelse.Ofte er det gamle pleiere, som rykker opp uten å ha anden utdannelse enn den de har fåt på asylet.

Ønskemålet er å få folk med virkelig diaconutdannelse såvel til disse stillinger som til de alm. pleierstill. Men det er desverre langt igjen til det kan nåees, idet det utdannes alt for få diakoner pr. år her i landet.- Wassdahl var gammel pleier på Dikemark og hadde fåt gode atester av overlæge Gjessing Men da hans ansettelse nå kom på tale ,slo Gjessing om og gå ham dårlig ates - hvilket antokes å bero på Gjessings uvillie mo å få en NS- mand som overpleier- idet han ikke forstod hensikten hermed, eller rettere sagt misforstod d

For departementet fremstillet det sig som allerede nevnt, som det vigtigs å få ro på Dikemark ved å imøtegå den fremkomne kritikk gjennem ansettelse a e- NS: ~~xxxxx~~ overpleier , hvis kvalifikasjoner etter sinssykekontorets menin var gode nok i relasjon til mange andres i lignende stilling rundt om på asyne. - Kravet om ansettelse av en No. overpleier kom fra departementssjefen (muligens etter påtryk fra partihold). Ut fra helemessig synspunkt antok ma , at ordnede forhold hadde mere å si for såvel de syke og deres behandling s f- r Dikemark i det hele og ikke minst for overl. Gjessing, som alt da var i færesonen- end å skaffe den aller besst kvalifiserte overpleier. Det er ikke altid det blir gjort ved ansettelse selv i normale tider, Hvor intriger og bekjentskaper, som man vet, ofte spiller større rolle end kvalifikasjonene-og selv om det ikke foreligger særlige omstendigheter som den gang ved Dikemark Slik som saken lå an , anså vi ansettelsen av Wassdahl som den eneste utvei å få fred på Dikemark. Ansettelsen var å betegne som et sjakktrekk for å for hindre videre aksjoner fra de pågående elementer.-Men det var ikke tistrekke i længden.

Når jeg ble blandet inn i denne heksedans, skyldtes det de talrike hen vendelser om uroen på Dikemark, og den kritik som med rette ble rettet mot myndighetene herfor. Mit prinsip var her som ellers å skaffe arbeisro i helsesektoren og derfor søker å sjalte ut alt som het politik, bl.a. også på sykehus når jeg ble blandet op i det. Noe andet var ikke forenlig med helsevesenets interesser.

Det er det samme jeg gir uttrykk for i skrivet til styre i Norsk Psykiatrisk Forening 5 mai 1941 (Klaveness pag. 60)som Klaveness på side 54 b egner som "forvirret"- idet han tydeligvis ikke forstår noe av det hele.

På side 80 i Klaveness,s bok står:"Hvor lite hensyn Helseavdelingen(Dr Østrem) tok til Dikemark og de sykes tarv fremgår også/avdelingens følgende skrivelse til sykehusrådmanden 3 mars 1944- ". Det dreiet sig her om midlerti dig konstitusjon som assistentlæge på Dikemark av en læge, som hadde gjenne g i års kurbehandling på Bjørnebekk kursted.- Denslags konstitusjoner har vært betraktet som en slags sikringsforanstaltning av vedk. syke læge for å hjelpe ham i overgangen etter kuropholdet og har ikke hverken før eller under okupasjonen møtt motstand fra forståelsesfulle asyldirektører, som samtid med at de fik en som regel habil mand i underordnet stilling - fungerte som hans tilsynslæge ,til han igjen kunne få sin lisens og departementet tillate , at han ble "sluppet løs" på publikum. -men Gjessing protesterte altså.

Klaveness trekker i sin bok stadig frem den paraferende, som angivelig medansvarlig for de forskjellige skrivelser fra departementet, skjønt den paraferende jo ikke har ansvar for andet end skrivelsens korrekte gjengivelse av conceptet. (Skulde man kunne fylle sin stilling, måtte man selv sagt også eks dere sakene på foreskrivet måte.-I samme forbindelse skal nevnes , at Evang avskedsdokument er undertegnet av Fuglesang. Hagelin og Th.G. Thorsen den 1 november 1940. Og følgeskrivet er undertegnet av Hagelin og parafert av Thor den " gode nordmann"ekspedisjonssjef Thorsen i Sosialdepartementet har alts her både undertegnet og parafert - men nevnes karakteristisk nok ikke i klaveness's "dokumentasjon ".)

(12)

men som dette ikke var nok, når det gjelder mig, nevner han også uttrykkelig mit navn i parentes i skrivelse utgått fra Helseavdelingen-saledes i ovennevnte av 3 mars til sykehusrådmannen. Og på den måte, han fremstiller og ansuer denne sak, må denne parentetiske tilføielse betegnes som ondsindet. - Denslags saker var helt kurante og ble behandlet i Helseavdelingens sinssykekontor, men utgikk selvsagt som alle andre ekspedisjoner fra de forskjellige kontorer, i Helseavdelingens navn.

Ellers er Klaveness flink til å nævne sinssykekontoret spesielt, når det er utgått skrivelser, som han liker- således på side 48 et skriv fra Dr. Rian i ss, kontoret til Dr. Gjessing. Det burde være klart selv for Klaveness, at et så viktig skriv i denne celebre sak ikke utgikk uten samråd med mig- og med min cōnøens, enten det var underskrevet av Rian eller mig. - Som forøvrig var skjønt enige i såvel Dikemark-som andre saker, mens Klaveness vil gi det utseende av uenighet. (Det var da også mig, som fikk Rian ind i u.s.kommissionen, nettop for å kunne hævde vore synspunkter.

Men Klaveness glemmer det igjen, da det angår beordring av Dr. Johansen på Dikemark til Reitgjerde asyl (pag. 75.) Her er det igjen "Medisinaldirektør Østrem" og ikke Helseavdelingen, meddelelsen kommer fra. Samtidig misforstår Klaveness fulstendig denne beordring, som han utlægger som en hevnaht fra en av de underordnede urostiftere på Dikemark, hvis høie forbindelser skulle røbe sig her. Selvsagt hadde den intet med denslags noncens å gjøre, men tilsigtet ene og alene å skaffe sinssykekotorets sjef Dr. Rian enhårdt tiltrengt reserveläge på sit asyl, Reitgjerde (mens Dikemark, som vnt, var relativt godt hjulpet med læger). Og forslaget til beordringen kom som alle slike fra det komtor, den hørte under, i dette tilfelle sinssykekotoret. Denslags detaljer kunne jeg selvsagt ikke beskeftige mig med, før de ble fremlagt til underskrift.

-----Hele rådmend Klaveness's bok ånder av en animositet mot, for ikke å si hatefuld innstilling til mig personlig, som over alt tillægges deslettende motiver, uten at forfatteren et øieblik gjør forsøk på en noenlunde objektiv vurdering endsi forståelse av min og Helseavdelingens handlemåte i de for helsevesenet uhyre vanskelige okkupasjondår, men bygger sine krasse og injurerende påstander på formodninger og antakelser, som lite eller intet har med virkeligheten å gjøre. - Hvorledes kan f.eks. en forfatter som foregir å bringe en dokumenasjon og har noen ærgjerrighet m. h. t. å fylle de krav, dette stiller, si noe slikt som Klaveness på side 54: "- Doktor Østrem stod bak hirdbesøket på Rådmandens kontor 1 mai 1941" - uten å ha ringeste grundlag for det? (Første gang, jeg overhodet erfarer noe om dette hirdbesøk er Gjennem Klaveness bok). - Eller som på side 74 øverst: "Rollen som så (generende uroelement på sykehuset) var ham nok tildelt av partiet eller departementets Helseavdeling, " - og videre: "Den uro og uorden, som Helseavdelingen gjerne så utvikle sig på Dikemark" - Uten at det har noe som helst med sanheten å gjøre, mens tvert om det motsatte var tilfelle, hvilket endelig bragte mig i miskredit på høieste hold. - Foruten disse og flere like uriktige anførsler forekommer en række perfide insinuasjoner og schikaner.

Det er ikke godt å skjonne, hvilke berettigede interesser Klaveness skulle ivareta denslags offentlig tilsløring av anden mand. - Man ser, at avisen ustraffet kan æreskjelde folk under påberopelse av å ivareta berettigede almene interesser. Men i dette tilfelle foreligger såvidt jeg kan forstå ikke noe slikt unskyldende moment.

I Lorentz Vogts omtale av Redaktør Aadahls sak heter det b.l.a. (Tønsbergs blad 8 november 1948): "Det var i den første tid etter frigjøringen alle slags bøker fikk passere. - Ja, ble tiljublet bare de var preget av dæmning og roste de "riktige" og fordømte de derti- utsatte. Det syntes som om der ikke var noen grænse for det sprøit, som ble anerkjent. ---" - Men Kl. s bok kom i 47, og han hadde rik anledning, til bl. a. hos mig, å få korrigert sine anførsler - skjønt boken da naturligvis ikke var blitt så sensasjonell - men foretrak å bringe tilbake ukontrolerte røverhistorier fra mer eller mindre tvilsomme kilder - dem han i forordet takker for hjälpen "med å skaffe oplysninger til veie". Navnene på disse kilder bør komme frem i lyset.

Oslo 11/9 - 1955. Th. Østrem.

(13)

Høyesterettsadvokatene
Harald Børresen og Rolf Arne Foss
M. N. S.

TELEFONER:

H.R.Advokat Børresen personlig 414872
H.R.Advokat Foss personlig . . 416352
O.R.Sakfører Lysbækken . . . 421282
Kontoret 410523

Oslo, den 6. november 1955

Hieronymus Heyerdahls gate 1, vær. 414
ved siden av Rådhuset.

R/SE

Dr. Th. Østrem,
Observatorieg. 10,
O s l o .

Jeg tillater meg herved å meddele at rådmann
Klaveness har sendt meg følgende brev:

"Uten å innlæte mig på nogen diskussion om hvad der blev for-
brukt under krigen tilleter jeg mig å meddele at jeg efter
omstendighetene går med på dr. Østrens forslag. Forleggeren,
nu Lutherstiftelsens bokhandel ved forlagschef Frøis, har
lovet å besørge mangfoldiggjørelsen"

Jeg går ut fra at saken dermed er løst til Deros.
fullt tilfredshet.

For arbeidet med denne sak har jeg tillatt meg å
beregne et honorar av kr. 300.-

Erbodigst

Jørgen

Foto

(18)

VI

Bileg : Brev og erklæringer.

1. Brev fra Th. Østrem til Dr. Vollberg - 17/12-1943.
  2. - " - " - " - til Minister Hagelin - 2/12-1943.
  3. - " - " - " - " - " - " - 12/12-1943.
  4. - fra Dr.fil.Alfred Huhnhäusser til H.R.adv.Børresen - 22/5-48.
  5. - fra O.s.Hartwig Dahl(aktør i Lagm.rettss.)til Dr.med.Jochen Rietz,Hamburg-Rissen - 20/11-1948.
  6. - fra Dr.med.Jochen Rietz til O.s.Hartwig Dahl - 27/11-1948.
  7. - fra Th. Østrem til Minister Vasbotten - 27/3-1945.
  8. Erklæring fra Professor Børger Meidell - 25/9-1947.
  9. - " - fra O.S. K. Kahrs Budde - 15 mai 1947.
  10. - " - fra O.s. Harald Schjølberg - 28/7-1947.
11. Positive tiltak i helsesektoren.

J.nr. 176/43.I.D.H.6.
SU/GT.

1. 15

Herr Dr. Vollberg,
Deutsche Sicherheitspolizei,
Victoria Terasse 7,
O s l o .

Angaende de norske studenter.

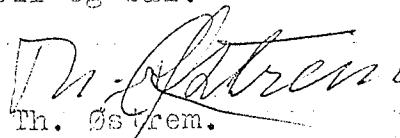
Idet jeg visør til tidligere korrespondanse om saken, tør jeg be
Dem venligst være opmerksom på nedennavnte 31 læger og medisinere som
enno ikke er sluppet fri, men som det vil være ønskelig å få frigitt
saa snart det er mulig:

Carlsen, Walther Redisch. - Hvaan, Ole. - Gimse, Ole. - Teigen, Arnfinn. -
Solem, Gabriel. - Skaanes, Oddmund. - Torp, Kaare. - Krohn, Wollert. -
Gathe, Rolf. - Ziegler, Hermann. - Kloumann, Otto. - Normann, Nils. -
Stranden, Erling. - Roilag, Halvor. - Løkensgaard, Sigurd. - Dull, Sverre.
- Bache-hansen. - Hillesund, Rolf. - Hegemann-Jensen, Odd. - Getz, Bernhi.
- Skaus, Ragnar Olav. - Jespersen, Einar. - Hoff, Fritz. - Hansen, Armand.
- Berner, Jørigen H., jun. - Kjelstrup, Yngvar. - Bentzen, Helge. - Røine,
Oddvar. - Jonson, John. - Eriksen, Brynjulf. - Storm, Helge.

De ovennævnte læger og medisinske studenter er av Innenriks-
departementet pålagt å gjøre lægetjeneste, dels i OT, dels i Arbeids-
tjenesten eller ved sykehus.

Oslo den 17. desember 1943.

Heil og sal:

Th. Østrem.

Riktig avskrift.

Bilag. Orgave av 2 desember 1943 omfatter følgende :

Kst. 1ste amanuensis Valentin Furst - Vitenskapelig Assistent
Herbert Palmer - samt de medisinske studenter : Arild Harboe -
Bør William Walther - Ivar Brennhovd - Nils Helsingør - Jan Solem -
Per Krog - Cato Aulie - Knut Westlund - Rolf Sørbye - Jens Christian
Arboe - Jan Bendix Lien - Ragnar Hoel - Nicolay Egg-Larsen og
Carl Gustav Mamen.

16 2

Jnr. 172/43. I.D.H.Q.
Th.S./S.H.

Herr Minister Hagelin,
Innenriksdepartementet.

Ad. De medicinske studenter.

Fra første stund etter arrestasjonen har Helseavdelingen gjort alt, hvad det staer i dens magt for aa fritaa saa mange som mulig av de arresterte.

Vedlagt folger gjennemslag av skriv til de tyske myndigheter om saken.

Efter anmodning fra professor Hoel har man til denne sendt vedlagte bemerkninger av 4.ds. til skriv fra professorene Monrad-Krohn, Tjstta og Strøm, hvilke ble forelagt mig til uttalelse. Da disse skriv var misvisende i punkter hvorom tyskerne var godt orientert, saa man gaa ut fra, at dette kunde gi berettiget tvil om ogsaa de svriga anfersaler. De feilagtige punkter i professorenes brev har jeg i mit skriv til professor Hoel saa fingeren paa, samtidig som jeg rekapitulerer vore fordringer om frigivelse av medisinerne.

Da jeg gjennem innenriksraad Dahl fikk vite at herr Ministeren ønsker aa overta saken, vil eventuelle ytterligere henvendelser herfra bli sendt gjennem Dem. Dog vil jeg gjsre omerksam paa, at dette kan ha tilfslge ekjehensvare forsinkelser av saken. Hittil har man arbeidet nat og dag med lslatelsen i Helseavdelingen, og de forskjellige uttalelser har man maattet avgj omgaaende, om de skulde naa frem i ret tid.

Tilslut bemerkes, at jeg idag etter anmodning av dr. Paris har hat en personlig konferanse med ham, hvor jeg benyttet anledningen til aa minde om vore henvendelser og sterkt pressere nödvendigheten av, at det ble tatt hensyn hertil.

Oslo den 9. desember 1943.

Heil og sal.

Th. Sætre.

Riktig avskrift.

Aa. Røkkin

3.
17

Avskrift.

J.nr.174/43.I.D.H.2.
LBS/GT.

Herr minister Hagelin,
Oslo.

Professor dr. med. Einar Langfeldt ble i går aften kl.19 arrestert av det norske politi.

Man skal i den anledning anmode herr ministeren om å være os behjelplig med å få professoren ut igjen, da det er av overmaate stor betydning for os, at han kan være i arbeide på det fysiologiske institut.

Det skal anses, at professoren utfører ernæringsfysiologiske undersøkelser, som for tiden er av livsviktig betydning for vort folk. Han arbeider f.eks. med vitaminisering av margarin og undersøkelser over jernmangden i de rasjonerte matvarer. I forbinnelse hermed driver han praktiske undersøkelser over jerhtilsatning til brødet. Han er saaledes i siste øyeblikket helt uundværlig.

Det skal ennvidere anses, at professor Langfeldt hele tiden har inntatt en loyal holdning, og at samarbeidet mellom professoren og Helseavdelingen har vært meget godt.

Professoren har ennvidere like overfor studentane høydt sit antikommunistiske standpunkt, og tilholdt dem å være loyale og avholdt seg fra alle former for demonstrasjon eller sabotasje. Det skyldes iførste rekke ham, at ca. 500 ikke skrev under på den siste protest.

Oslo, den 13. desember 1943.

Th. Sætre.

Riktig avskrift.

Ole Rikshin

4. (18)

Avskrift.

Oslo, Byggs Alle 66.d. 22.5.48.

Herr Høgesterettsadvokat Barresen, Reyerdalsgt. 1. Oslo.

Vedr. dr. med. Gætrem.

Til de skriftlige spørsmål De gav mig etter politiforhør av prof. dr. Klaus Hansen på Viktoria Terasse har jeg følgende å bemerke:

1) Dr. Gætrem og jeg hadde under krigen tjenestlig ikke noe direkte forbindelse, da alle saker som angik dr. Gætrem arbeidsområdet ble behandlet av Reichskommisariats "Gesundheitsabteilung", som stod under ledelse av dr. med. Paris.

2) Dr. Gætrem kom først i direkte berøring med min avdeling (KREUZIGER-KRIGSKRISTENHEIT ("Abteilung für Schul- und Bildungswesen") i desember 1943 etter stengningen av Oslo Universitet og arrestasjonen av ca. 1200 studenter og universitetslærere.

3) I disse dager henvendte sig dr. Gætrem i flere skriv til os for å få frigitt arresterte studenter og enkelte assistenter. I de lister av de arresterte studenter og professorer, som er blandt mine dokumenter finne ca. 45 navn av medisinære som dr. Gætrem gikk inn for. Han henvendte sig også til os i enkelte tilfeller hvor universitetetrektron Adolf Noe bedt om understøttet ham fra Helsedirektoratets side. Desuten fikk jeg også dr. Paris et skriv fra medicinaldirektoren hvor dr. Gætrem under henvisning til den herskende lage- og farmasitusnd i landet ba om at få frigitt alle medisinske eksamenskandidater til enden og tredje avdeling og farmacistuderende til første og anden avdeling.

Hvis ikke alle medisinstudenter som dr. Gætrem har oppgitt ble løsladt så gikk det her som i mange andre tilfeller: mange studenter var allerede sendt til Tyskland før anskning om 1. september kunde bearbeide. Det har med dr. Gætrem innta ikke noe å gjøre.

3) Min avdeling stod i tjenestlig kontakt med Sikkerhetapoliti da vi stedig fikk anspørser om løslatelse av arresterte lærere, elever, studenter, professorer o. fl. Jeg var også nærmest bekjent med dr. med. Riets som behandlet meg flere ganger under min sykdom. Han fortalte også til om dr. Gætrem bl.a. at han hadde bedt om at sanitetsoffiserene ikke måtte sendes til tysk fangenskap.

Dr. Riets hadde - tror jeg - truffet også med ham ovenenkomst. Et lager ikke skulde tas som gidsler.

(Sign) Alfred Huhnhäuser.

dr. fil.

Riets avskrift:

Oa. Riets

Avskrift.

Dr. med. Jochen Rietz. Hamburg-Rissen, Waldstrasse 69. - Engl. Zone.

1. Som lege i Sikkerhetstjenesten hadde De med Helseavdelingen i tjenstlig anliggenter aa gjøre.
2. Kom De herunder i kontakt med dr. Østrem og hadde anledning til aa følg hans virksomhet paa nært hold?
3. Mener De, at han fulgte en norsk linje og høvdet norske interesser over alt? Var han derfor lite populær i Reichskommisariats Gesundheitsabteilung (som ikkekunde komme forbi hans faglige underbygde standpunkter)?
4. Fikk han hjælp av Dem i disse sine bestræbelser? Ogsaa til aa forhindre gidseltaken av lager og farmasøitisk personel? Fikk han istrand egen overenskomst med SD herom?
5. Fikk han hindret, at Wehrmacht beslagla en rekke medisinske anstalter som Rotvold, Dikemark og Blakstad Asyl?
6. Hadde De indtrykk av, at han optraadte som fagmand og ikke som politiker i sin stilling? (Kan De huske, at dr. Paris's forgjænger i Reichskommisariat, Dr. Meyer, uttalte om dr. Ø., at han var "ein erstklassiger Fachmann"?).
7. Hadde han, saavidt De vet, andet end offisiell omgang med tyskere?
8. Var hans stilling vanskelig og kjenner De til, at han søktes fjernet av partiet, fordi han ikke vilde danse etter dets pipe?
9. Kan De huske, at han kom i sterkt opposisjon til professor Hohlfelder, som ville nazifisere den norske skjærmbilledfotografering ved aa tvinge deltakern ind i SS? - og at dette ikke lykkedes takket være Ø., saa Hohlfelder maatte organisere sit eget Røntgensturmband?
10. Kan De huske, at Ø. ved henvendelse til Dem og andre tyske myndigheter fikk frigitt en rekke fanger og hindret arrestasjon av andre, saaledes so a. Studentene - bl.a. sekretær Wulfsberg i Helseavdelingen?
b. samtlige sanitetsoffiserer - forhindr. arrestasjon og frigitt de arresterte.
c. generalsekretær i Lægeforeningen Jørge Berner.
d. bylæge Hougen, Kongsberg.
e. Dr. Mønnich, Drøbak. - (gidsel).
f. Dr. Torgny Magnussen, Raufoss (gidsel).
g. Godseier Løvenskjøld, Skien (efter skriv fra statsfysikus Svaar).
h. Ingeniør Bjarne Bassøe,
i. Odd Løvlie - bondegut fra Brøttum,
j. Dr. Arne Klem, som skulde stilles for tysk krigsrett som skyldig i en tysk soldats død (ved neosalvarsaninjeksjon), slap efter indtrængende forestillinger fra Ø. hos Dr. Paris med en mulkt paa 500,- kroner?)
11. Kan De huske, at de tyske myndigheter paa et tidlig tidspunkt (1941) + forlangte bestyreren av det Kemiske Kontrollaboratorium paa Blindern fjernet, fordi han var jøde? Hadde Ø. noensomhelst befatning med dette Protesterte han herimot?
12. Kan De huske, at disse Ø.s stadige henvendelser irriterte enkelte tysk instanser, som mente, det var indblanding i tysk interessesfære - og at Ø., som paa forhaand var upopular i Reichskommisariat og paa ledende NS-hold, risikerte aa komme i miskredit, som kunde ført til hans avkje

+} Sjefen for spesialitetskontrollen (med apotekware

Riktig avskrift:

Pa. Rietz

Dr.med.Jochen Rietz
Hamburg Rissen
Waldstrasse 69.

Hamburg, 27.November 1948.
6/20

Herrn Hartwig Dahl,
Overretssagfører, 3
Oslo.- Drammensveien 10.

Ihr Brief vom 20.November kam am 26.in meine Hände. Die mit von Ihnen übersandten Fragen beantworte ich folgendermassen:

Zu 1: Ja.Ich hatte mit Angelegenheiten des Gesundheitswesens zu tun.

Zu 2: In Bearbeitung dieser Fragen kam ich in Kontakt mit Dr.Østrem und habe sein Verhalten von Antritt seines Amtes an bis zum Schluss aus nächster Nähe beobachten können.

Zu 3: Dr.Østrem war bei Reichskommisariat wenig popular, da er sich häufig deutschen politischen Gesichtspunkten gegenüber abweichend zeigte. Dr. Østrem vertrat in seiner Arbeit in erster Linie Fachliche Gesichtspunkte

Zu 4: Da ich gerade aus den deutschen Verhältnissen die Eingriffe der deutschen NSDAP auf das staatliche Gesundheitswesen kannte und diese Eingriffe sehr häufig zu Nachteilen in der Bearbeitung der Fragen des Staatlichen Gesundheitswesens führten, habe ich Dr.Østrem in seinen Bestrebungen, die Arbeit des Medicinaldirektorates aus der direkten Einflusssphäre der Partei zu halten, unterstützt.

Dr.Østrem hat 1941 über mich mit dem SD darüber verhandelt, dass die Verhaftung vom Ärzten und pharmazeutischen Personal als Geiseln unbedingt verhindert werden musste. Es wurde darüber in diesem Sinne ein Übereinkommen getroffen. Man hat sich deutscherseits sehr lange an diesen Übereinkommen gehalten, jedoch musste man davon abgehen, als die damals illegale Heimatfront sogar die karitativen Berufe zur Deckung ihrer Arbeit benutzt. Ich erinnere mich genau, dass Dr.Østrem damals auch gegen diese Begründung von Seiten der Sicherheitspolizei protestierte.

Zu 5: Ja. Dr.Østrem verhinderte die Beschlagnahme von einer Reihe medizinischer Anstalten. Es war sehr häufig sogar so, dass Dr.Østrem die zivile deutschen Dienststellen auf das Verhalten der Wehrmacht aufmerksam macht.

Zu 6: Der Vorgänger von Herrn Dr. Paris im Reichskommisariat, Herr Dr. Meyer musste damals seinen Posten verlassen, da er als reiner Fachmann zu wenig die deutschen politischen Gesichtspunkte in seiner Arbeit nach Ansicht des Reichskommisars beachtete. Es ist möglich, dass Dr. Meyer sich in dem genannten Sinne geäussert hat, da auch für ihn in erster Linie die fachlichen Gesichtspunkte massgeblich waren.

Zu 7: Dr.Østrem hatte nur offiziell Umgang mit Deutschen.

Zu 8: Dr.Østrem verhinderte Übergriffe der Partei in das staatliche Aufgabengebiet der Gesundheitspflege. Er vermehrte bei seiner Arbeit im Medicinaldirektorat die Aufgaben des staatlichen Gesundheitswesens und nicht die parteilichen Aufgaben. In der unklaren Haltung der NS, die häufig eine parteiliche Einmischung in die Arbeit des Medicinaldirektorates wünschte, war er derjenige der konsequent eine Trennungslinie verwirklichte. Diese Haltung machte ihn bei der Führung der N.S. unpopular, die ihn bei verschiedenen Anlässen zu entfernen suchte.

Zu 9: Ich erinnere mich genau, dass ich in der Angelegenheit des Röntgensturmbannes zahlreiche Gespräche mit Dr.Østrem führen musste. Professor Hohlfelder hatte die über das Reichskommisariat mit Dr.Østrem gemachten Abmachungen über die Ausbildung von Norwegern am Röntgenschirmgerät nicht eingehalten. Als Dr.Østrem Einwendungen beim Reichskommisariat keinen Erfolg hatten, wandte ich mich telegrafisch und schriftlich in ausführlicher Form an das Reichskommisariatshauptamt in Berlin (höchste Dienststelle des SD). Dieser Schritt führte zum Erfolg. Ich wäre mit dieser Angelegenheit nicht befasst worden, wenn sich Dr.Østrem nicht ausführlich an mich wandte.

2. Seite.

(2)

Ich persönlich geriet damals auf Grund meines Vorgehens in schwierigkeiten mit den Dienststellen des Reichskommissariats.

Zu 10). Dr. Østrem hat verschiedentlich versucht, Verhaftungen zu verhindern oder bereits Verhaftete wieder frei zu erhalten.

Zu a). In dieser Gelegenheit verhandelte er, soweit ich weiß, mit dem Reichskommissariat direkte, und zwar mit Ministerialrat Huhnhausser.

Zu b). Ja. Dr. Østrem war damals vorstellig. Der Hinweis war aber nicht notwendig, da die Freilassung der Sanitätsoffiziere sowieso vorgesehen war.

Zu c). Dr. Østrem war, soweit ich weiß, der Einzige der mir bekannten NS-Arzte, die mit der Freilassung von Dr. Berner einverstanden waren. Die Freilassung geschah nach Antrag von Dr. Østrem.

Zu d). Ich kann mich nicht mehr genau erinnern.

Zu e). Es ist richtig, dass Dr. Østrem sich wegen der Freilassung an mich wandte. Ich wurde in dieser Angelegenheit auch von anderen Kreisen angesprochen.

Zu f). Der Vorgang ist mir nicht mehr genau erinnerlich.

Zu g). Ja. Ich kann mich aber nicht mehr an Einzelheiten erinnern.

Zu h). Ja. Dr. Østrem hatte sich an mich gewandt.

Zu i). Ebenfalls wie h.).

Zu J). Ja. Darüber verhandelte Dr. Paris auf Veranlassung von Dr. Østrem Dr. Østrem's Verdienst durfte es sein, dass Klem nicht vor ein Kriegsgericht gestellt wurde.

Zu ll). Ja. Ich erinnere mich, dass Dr. Østrem auch in dieser Frage mit mir gesprochen hat. Dr. Østrem war mit der Entfernung den Betreffenden einverstanden. Es war eine der ersten Fragen in denen ich mit ihm zu tun hatte.

Zu 12). Ich persönlich hatte bei der Sicherheitspolizei gerade in den letzten Jahr sehr häufig Schwierigkeiten, da ich mich auf Veranlassung von Dr. Østrem sehr häufig in Exekutiv-Fragen einmischte, die das Medizinische Gebiet betrafen. Die Einwendungen Dr. Østrem's wurden aber offiziell von der Sicherheitspolizei immer wieder im letzten Jahr abgewiesen mit dem Hinweis, dass die Heimatfront in ihrer Arbeit keine Rücksicht auf die karitativen Gebiete nehme, sodass die Sicherheitspolizei sich nicht imstande fühlte, die Einwendungen Østrem's zu beachten. Diese ständige Einmischung Østrem's machte Dr. Østrem auch bei deutschen Dienststellen nicht beliebt.

Ich versichere die Angaben nach besten Wissen und Gewissen gemacht zu haben.

(Sign.) Dr. Jochen Reitz.

(Dr. med Rietz).

Avskrift av telegram fra dr.Rietz :

" Ch 0743. Hamburg/l 19 17 1/12 0945 -
Karl Hartvig Dahl Drammensveien 10 Oslo.

Schreibfehler in Frage 11. Es muss heißen "nicht verstanden".
Dr. Rietz. "

Riktig avskrift:

Ja, Rietz

Til minister Vasbotten,

Fra medicinaldirektør Østrem.

Ad avskjedigelse av funksjonærer i Helseavdelingen paa politisk grundlag.

Med henvisning til byraasjef Schmidt, sekretærerne Breder og Skjerve-Nielsen, assistent Kristine Gløersen og kjemiker Marie Karin Vold skal bemerkes, at de alle er uundværlige i sine stillinger.

Byraasjef Schmidt har særlige kvalifikasjoner som Apothekkontorets sjef hvilken stilling han har innehatt i mange år. Han er en meget dygtig fagmand og administrator. Hertil kommer, at han med sine mange forbindelser i inn- og utland er i stand til å skaffe medisinforsyninger, som man for tiden sånn haardt trænger og som man ellers sikkert ikke ville kunne gjøre regning med så ført.

Sekretærerne Skjerve Nielsen og Breder er hver på sine felter utpragte fagfolk. Den første gear for å være avdelingens skarpeste juridiske hoder. Den anden har sånn så si alt det juridiske arbeide i Tuberkulosekontoret. Om ingen av disse vet man her noe ufordelagtig. De har greid sit arbeide på en udmekket måte og har aldri gitt anledning til mistanke om illojalitet.

Marie Karin Vold er en av de tre kjemikere på kontrollaboratoriet. Disse har så undersøkt alle preparater, som passerer spesialitetskontrollen, hvor jeg selv er formand. Arbeidet med disse undersøkelser er økt sterkt under krigen. Det undersøkes nu så mange preparater, at vi i kontrollen jevnlig har måttet holde mest hver uke istedetfor som før hver 14. dag. Skulde hun slutte, ville man ikke få noen ny, og laboratoriets arbeide ville nok så snart bryte sammen. De fabrikker, som sender inn preparater til spesialitetskontrollen, er såvel norske som tyske.

Kristine Gløersen ansees/helt nødvendig i sin stilling i apotekkontoret etter at dette mister endel andre funksjonærer, som man ikke

- 2 -

(23)

kan faa erstattet. Man kjenner ikke her til noe ufordelagtig om henne i tjenesten.

Om alle disse funksjonærer gjelder, at de ikke i kraft av sine stillinger i Helseavdelingen er i stand til å sabotere arbeidet. Og noe sligt er da heller ikke overført dem her.

De fleste av avdelingens byraasjefer er N.S., og med samtlige arbeider jeg i den intimeste kontakt. Ingen sak av betydning forlater avdelingen, uten at jeg har gjennemgaat den.

Generelt kan sies, at man har meget vanskelig for å undvære noen funksjonærer i Helseavdelingen idag. Avdelingen er på forhånd defekt, idet endel funksjonærer etterhaanden er sluttet, uten at man har fått nye igjen og endel andre er til stadighet sykemeldte.

Samtidig er arbeidet sket kolossalt, og såvel de større saker som de daglige ekspedisjoner er det umulig å få fraa haanden ut et forsiktig arbeidstempo og tildels overtidsarbeide.

Det har med mellomrom vært klaget over, at saksbehandlingen kan ta lang tid i departementet. Helseavdelingen har forsøkt å påskynde alle saker og såvidt mulig være à jour. Det har dog av ovennevnte grunder ikke vært til å undgå, at dette allikevel ikke altid har vært tilfølde. Skal vi nå berøves ytterligere arbeidshjælp uten utsikt til å få denne erstattet, må man selv sagt være forberedt på, at kritikken over sendrægtighet i Departementet også kan komme til å ramme Helseavdelingen.

Oslo den 27. mars 1945.

Heil og sel.

Th. Østrem.

Riktig avskrift :

Pa, Røshamn

-Erklæring.

Ved unntegnede tiltredelse som sjef for sosiialdepartementet 25/9-1940 hadde stillingen som medisinldirektør støtt ledig i henvendt til hverfor jeg ønsket det som vengjærlig nødvendig straks tilfølgen bestemt med en kvalifisert mann.

Jeg henvennte meg til professor Klaus Hønseh, som i ca 15 år hadde vært tilknyttet medisinldirektoratet som konsulent. Etter hans avslag henvennte jeg meg til den kjente helsemannen, daværende statsfysikus Aksnevd i Bergen, som angivelig var den der stod nærmest for tur for opprykning. Da heller ikke hr. Aksnevd kunde overtak stillingen, henvennte jeg meg til dr. Thorleif Østrem, hvis kvalifikasjoner også var de tilles besette idet han som bekjent ikke bare var spesialist i neurologi og psykiatri men tillike i omkring 15 år hadde vært distriktslege og således hadde godt kjennskap til lege- og medisinelle forhold såvel på land som i by, og hvis rent moralske forutsetninger jeg kjente fra personlig kontakt gjenom 30 år.

Jeg ønsket det av den største betydning, at vedkommende måtte besitte de rette menneskelige forutsetninger ved siden av de faglige, også hr. Østrem bestemt avslag til overtak stillingen, så jeg meg tilslisst nedsøgt til av forelsning for Innenriksdepartementets sjef, som fra denne blikket medisinldirektoratet inn under sig, at dr. Østrem ble beordret til til overtak stillingen - hvilket også deretter ble effektuert.

Jeg finner det burde unnerstrekke at det i og for sig ingen rolle spilte for meg, at hr. Østrem var medlem av NS, da jeg henvennte meg til han i hele min departementstid ble det ikke ønsket en eneste NS-mann i mit departement.

Bærum 25/9 - 1947.

Birger Meidell.

Erklæring.

Under krigen kontererte jeg flere ganger med fhv. medisinaldirektør dr. Østrem om forholdene på sykehusene - spesielt Ullevaal og Rikshospitalet.

Min hustru var formann i "Norsk Sykepleierskeforbund", men jeg fungerte som forbundets juridiske og kontortekniske konsulent, forfattet skrivelsene og hadde mange av konferansene.

Forbundet fikk mange klager over hvordan sykepleierskene opptrådte under krigen. De saboterte og drev illegal virksomhet på sykehusene. Og de, som ikke ville være med på dette, ble sjikanert på alle måter, saa de måtte slutte, eller det gikk overstyr for dem. Det var ikke mulig å arbeide hverken på Ullevaal eller på Rikshospitalet for dem, som ikke var med på alle disse strekene - og værre ennå var det for medlemmer av Nasjonal Samling. Ja, også syke NS-medlemmer gikk det ut over.

Dette ble jeg opprørt over, da jeg mente, det ikke var slik det burde være på et sykehus. Og jeg mente, det skyldtes ledelsen (forstanderinnene), at slike kunde forekomme og at det ikke ville bli bedre, før de kom bort. I dette hadde jeg medhold av partifäller både på sykehusene og utenfor. Og jeg men vendte mig derfor til partiets ledelse, til dr. Østrem og til Quisling selv, som jeg kjennte personlig allerede fra skoledagene av.

Fra dr. Østrem kom det intet svar og jeg gikk derfor opp til ham personlig. Jeg tror, jeg var der 3-4 ganger i denne anledning, men jeg fikk ikke noe medhold hos ham. Han hadde nok læst brevene og også fått klager annetsteds fra jeg var på det rene med, at alt ikke var som det skulle være på sykehusene. Men han paastod, det ville gjøre galt værre, om det ble grepet inn og ledelsen avsat. Mit indtrykk var, at han ville beskytte forstanderinnene. Og det sa jeg til ham og at han trønerte sakene med vilje. Vor siste konferanse endte med, at vi slog i bordet til hverandre og skiltes som uvenner.

Da det fremdeles ikke ble gjort noe for å få fjernet forstanderinnene, gikk jeg til Hagelin, som var enig med meg og lovet å ta sig av saken. - Sidan fikk jeg høre, at Østrem hadde stanset brevet fra Hagelin om avskjed for forstanderinnen på Ullevaal, Agnes Rimestad. Og da jeg spurgt ham, om det var sendt, saa han inndrømmede det.

Men det ble værre og værre på sykehusene og ikke bedre, som dr. Østrem hadde sagt. Og jeg gikk nå igjen til partiet og til Hagelin, som også syntes det var meningsløst og gav ordre om å avsætte forstanderinnene.

Øgaa sykehusraadmann Klaveness, som Oslo Kommunale sykehus sorterte under opptrådte slik, at vi mente, han burde bort. Men da jeg nævntedøpte for Østrem, sa han, at han ikke hadde noe kjennskap til Klaveness og heller ikke hadde noe med ham å gjøre.

--- Med hensyn til min hustrus ansattelse som saakaldt kommissarisk leder av "Norsk Sykepleierskeforbund" gikk den for sig slik, at hun en dag på forsommeren 1941 uten forhåndsvarsel fikk ordre fra Therboven om å innfinne seg i Stortinget. Hun ble der beordret til å overta stillingen som kommissarisk leder av Sykepleierskeforbundet - samtidig med at 27 andre ble ansatt i forskjellige andre forbund. Forgjangerne, som også var mødt frem, ble arrestert - hvorfor hun ikke vaagte å protestere.

Det var overlæge Kristensen, som kjennte min hustru og hendes kvalifikasjoner, som hadde anbefalt henne. - Dr. Østrem, som ingen av os dengang hverken kjennte eller hadde sett, hadde intet med dette å gjøre.

----- Denne erklæring avgir jeg under samme ansvar som et vidne og har intet imot, at erklaringen blir brukt som mit vidneprov i dr. Østrems sak. Jeg er villig til naarsomhelst å bekrefte den med min ed.

Bærum 15 mai 1947.

(Sign.) K. Kahrs Budde.

Riktig avskrift:

E r k l æ r i n g .

Undertegnede Harald Schjølberg, født 18/4 1886, bopål Sognsveien 41, Ullevål Hageby, V. Aker, lagfører i Ullevål lag av N.S: inntil utgangen av 1942, skal på oppfordring erklære, at jeg i denne tid ofte hørte at der var missnøye med såvell rådmenn Klævenes som med forstenderinnen ved Ullevål Sykehus, Agnes Rimestad, for den måte hvorpå sykepleiearbeidet ble ledet der. Der ble intet gjort for å stanse den tiltakende politiske aktivitet som pleiepersonalet utfoldet og som ofte ødela forholdet mellom pleiersker og syke og virket forstyrrende på det regulære pleiearbeide. Man var av den oppfatning, at et bytte såvell av rådmenn som av forstenderinne var uomgjengelig nødvendig.

I den anledning ble der bl. a. -visstnok av NS Faggruppeorganisasjon - sendt skriv til medisinndirektør Østrem for fjernelse av disse to. Man fikk imidlertid ingen hjelp dertil av ham.

Berfor gikk man tilslutt til partiets hovedorganisasjon med besvaringer som ledet til at de nevnte to personer ble avsatt.

Bærum den 28. juli 1947.

Harald Schjølberg

Denne erkiering avgis unner egen og vidneansvar, og jeg samtykker i at den brukes som vitneerklæring fra mig i dr. Th. Østrems sak.

Harald Schjølberg

Det var store og viktige oppgaver. Helseavdelingen var sat til å løse under siste verdenskrig. - Tidligere var det gjort svært lite for helsevæsenet, enten det nå skyldtes mangel på initiativ i Medisinaldirektoratet eller på tilstrækkelige bevilgninger - kanskje begge deler. En rekke viktige oppgaver låa utsatte. - I min tid ble tat op såvel disse som flere nye. - Blandt de viktigere skal nævnes endel.

1. Nyordning av den medisinske sentraladministrasjon - et kjempeløft, som siden har gjort det mulig å arbeide rasjonelt og effektivt i helsesektoren.

2. Skarpet kamp mot tuberkulosen bl.a. ved bestemmelser om legeunderskelse ved skoler og andre undervisningsanstalter; ~~skjærbilledfotografering~~ av hele folket (mot før bare i enkelte byer) og økning av diagnostasjonenes antal med 100 %.

3. Tiltak mot epidemiske sykdommer - ved omfattende vaccinasjoner, avlussning, bed og badstuer - og mot kjønssykdommer, som erfaringsmessig øker i krigsherjede og okkuperte land. Lov om tiltak mot kjønssykdommer av 22/6 - 1944.

4. Bedring av forsorgen for defekte individer - aandssyke, epileptikere og psykopater - ved planlegging av haardt tiltrukne anstalter for dem.

5. Samlet sykehusplan for hele landet - med påbegynnelsen av den nye kirurgiske avdeling på Rikshospitalet. - Den overordentlige betydning det har haft, at dette bygg ble igangsat, ble meget sterkt pointert ved indvielsen sommeren 1948, hvor prof. Mohr bl.a. uttalte, at "det blir av fundamental betydning for norsk medisin" - iflg. "Verdens Gang" 1/7 - 1948.

6. Neurokirurgen, som hadde vært sørget for forsømt, tok jeg mig personlig effektivt av og fikk allerede i 1941 egen operasjonsavdeling og avd. for neuro-kir. pasienter med avdelingslege på Rikshospitalets Nerveavdeling.

7. Ernæringsproblemet ble ofret overmaade megen tid og arbeide. Særlig ble last vest på å sikre mødre og barn, hvilket også lykkes. (Dr. Finn Bæ sier herom i intervju i "Verdens Gang" 18/12-45 bl.a.: "Sødbarna har ikke fått skade av krigsårene". - Og overl. Alfred Sundal i "Norgebladet" 2/11-48: "Sødbarndeligheten er en indikator på et land hygieniske og kulturelle nivå. -").

Hertil kom revisjon av lov om næringsmiddekontroll - også under okkupasjon

8. Utgivelsen av "Helsebladet", som ble sendt gratis til alle hjem, bringet på hurtig og sprekundig informasjon om helsevernsmaal - særlig med henblik på fremme av hygiene og best mulig hushold under de redende vanskelige forhold samt bekjempelse av tuberkulose, kjønssykdommer og epidemier.

9. Generalplan for centralinstitut for rheumatiske sykdommer - hvilke idag medfører like stor invaliditet og større utgifter enn tuberkulosen

10. Bedre utdannelsekraav og vilkaar for jordmådrrene.

11. Hjøst paa krevet bedring av skogarbeidernes og fiskernes arbeidsforhold og underbringelse (tømmerkoier, rorboder og skøiter).

12. Rotteloven - som ved siden av Danmarks er av verdens beste.

13. Det største og kanskje viktigste tiltak rummedes innen rammen av befolkningsrettsræalet - med opprettelse av en rekke nye kontrollstasjoner for mor og barn, spedbarnhjem, barnehager, morsmelksentral (den første i landet), tandkontroll - raadbøter mot faddærenes katastrofale tilbakengang p.g.a. av prevensjon og abortus provocatus.

--- Praktisk talt alle disse ting(undtagen kampen mot folkedøden) er fortsat etter okkupasjonens opphør.

---- I indsatsen paa helsevæsenets område med de mange vanskeligheter, som krig og okkupasjon medførte, samarbeidet også ikke-N.S.funksjonærerne ivrig, loyalt og i beste forståelse i enhver henseende - like fra kontor- og byråasjefer og til de yngste sekretærer - hvilket forgjrig var betingelsen for, at det hele kunde gåa. En rekke av disse avanserte under okkupasjonen og beholdt sine stillinger etterpå. Paa samme vis forholdt det seg utenfor dep.tet, hvor den alt overværende del av stillingene (distr.l.o.a.) også ble besatt med ikke-N.S.leger, hvis ansattelse i resp. indstill. til still. etter frigjøringen har vært gransket og fundet iorden. (Saa sent som våren 1945 også ble still. etter avdøde politilege Christensen av legene Frøshaug, Munch og Broch-Utne, som alle var "gode nordmænd", og ble indstillet av meg i ovnnyvnte rekkefølge). Ingen av disse funksjonærer eller leger har senere haft noen ubehageligheter p.g.a. sin adfærd og sit samarbeide under okkupasjonen, hvilket "etterkrigsgranskerne" kan være bekjent av selv om det også skulle innebære anerkjennelse av Helseavdelingens innsats i krigsårene.

Osl 26/9 - 1949

Th. Østrem.